

Asia: VN/22704/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (KISS2030)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?

Ilmastonmuutoksen vaikutukset koskevat kaikki yhteiskunnan sektoreita, ja vaikuttavat jo lähivuosikymmeninä suoraan ja välillisesti merkittävästi yhteiskunnan toimivuuteen. Suunnitelman tavoite sisällyttää sopeutuminen hallinnon- ja toimialojen työhön on oikea lähtökohta.

Alueellisen tarkastelun näkökulmasta jäimme kaipaamaan selvempää kansallisen tahtotilan ilmausta sopeutumistoimenpiteiden kohdentamisesta. Tämä olisi mahdollista tehdä tarkastelemalla kriittisemmin ilmastonmuutoksen vaikutuksia eri sektoreille ja pohtimalla näiden vaikutusten merkittävyyttä suomalaiselle yhteiskunnalle kokonaisuutena. Yhteiskunnan haavoittuvuutta tulisi tässä suhteessa tarkastella kaikista kestävyysnäkökulmista, mutta erityisesti tarkastelua tulisi syventää taloudellisesta näkökulmasta.

Myös sopeutumistarpeen alueellinen kohdentuminen jää suunnitelmassa heikosti käsitellyksi, eivätkä sopeutumiskykyyn vaikuttavat alueelliset erityispiirteet tule suunnitelmassa riittävästi esiin.

Riskien hallinnan näkökulmasta voisi olla hedelmällistä avata esiteltyjen vaikutusten riskiprofiileja esimerkiksi vaikutusten toistuvuuden tai todennäköisyyden ja toisaalta niiden potentiaalisten vaikutusten suuruuden näkökulmista. Näin toimijat pystyisivät paremmin hahmottamaan sopeutumistoimien merkitystä ja kiireellisyyttä.

2. Tarkemmat huomiot luvusta 'Havaitut muutokset, vaikutusskenaariot ja riskit' (Luku 2.2)

Suunnitelmassa todetaan oikeellisesti, että epäsuorat vaikutukset ja kansainväliset heijastevaikutukset voivat lopulta vaikuttaa kuntien toimintaympäristöön suoria vaikutuksia vahvemmin. Suunnitelman riskitarkasteluissa painottuvat kuitenkin ilmastonmuutoksen suorat vaikutukset. Erityisesti globaalien vaikutusten heijastumista Suomeen olisi tärkeää pohtia laajemmin ja miettiä näiden merkittävyttä ja luonnetta hyvinvointiimme vaikuttavana muutostekijänä.

3. Tarkemmat huomionne suunnitelman visiosta ja päämääristä (Luvut 2.3 ja 2.4)

Suunnitelman visio painottaa onnistuneesti ihmisen perustarpeita lisääntyvän epävarmuuden keskellä. Kuitenkin juuri ilmastonmuutokseen elimellisesti liittyvä epävarmuus ja ennakoimattomuus jää visiossa jossain määrin sanoittamatta. Päämäärät puolestaan viestivät, että sopeutumistarve ja keinot vastata muutokseen eivät vielä kukaan ole konkretisoituneet, huolimatta toistakymmentä vuotta jatkuneesta sopeutumistyöstä eri hallinnon tasoilla.

4. Näkemyksenne teemasta 'Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

5. Näkemyksenne teemasta 'Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

6. Näkemyksenne teemasta 'Ruoka- ja ravitsemusturva' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

7. Näkemyksenne teemasta 'Infrastruktuuri ja rakennettu ympäristö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Uudenmaan liitto pitää kohdan 2.5.4.3 rakennettua ympäristöä käsittelevää tekstiä hyvänä. Maankäyttö- ja rakennuslain mahdollisissa tulevaisuudessa ilmastonäkökulman on oltava vahvasti esillä osana kokonaiskestävyyttä. Keskeistä on, että lainsäädäntö ei jäykistä prosesseja, vaan mahdollistaa joustavat, tarkoituksenmukaiset ratkaisut, joilla voidaan edistää sopeutumista nopeastikin muuttuviin olosuhteisiin.

On hyvä, että mukana on toimenpide 8.3, jossa on tarkoitus kartoittaa alueidenkäytön suunnittelussa tarvittavia ekologisia yhteyksiä (valtakunnallisesta lähtökohdasta), sillä mm. tuulivoiman ja muiden isojen infrahankkeiden sijoittamiselle on oleellista saada täydennettyä käsitystä ekologisten verkostojen kokonaisuudesta. Näiden yhteyksien merkitys korostuu entisestään muuttuvassa ilmastossa. Myös mahdollisiin muihin, nopeiden ja vaikeasti ennakoitavien muutosten aiheuttamiin tietotarpeisiin on syytä varautua.

8. Näkemyksenne teemasta 'Kuivuusriskien hallinta, luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus ja luontopohjaiset ratkaisut' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Luonnonvarojen käyttö ja hoito - ja Luonnon monimuotoisuus -osiot on kirjoitettu hyvin.

Luonnonvarojen käytön toimenpiteissä luotetaan, että Kansallinen metsästrategia tai uusi metsätalouden kannustinjärjestelmä Metka ohjaisivat riittävästi metsätaloutta ilmastonmuutokseen sopeutuvammaksi. Uuden metsästrategian linjaa on kuitenkin vaikea arvioida, sillä se tuli vasta lausunnoille. Aiemmissa vaiheissa, joissa Uudenmaan liitto on päässyt tutustumaan strategiaan, sopeutumisen näkökulma ei ole ollut kovin vahvasti esillä. Kannustinjärjestelmän Metkan tavoitteet on puolestaan linjattu jo pian vanhentuvassa metsästrategiassa.

Tuettavista toimenpiteistä erityisesti taimikonhoidon ja harvennushakkuiden oikea-aikaisuutta painotetaan niin ilmastonmuutoksen hillinnän kuin ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelmissa. Tutkimustiedon pohjalta vähintäänkin yhtä tärkeäksi tavoitteeksi tulisi nostaa puuston monilajisuuden lisääminen. Monilajisuus pienentää tuhoriskiä sekä parantaa maaperän ominaisuuksia, joka vaikuttaa merkittävästi metsän elinvoimaisuuteen. Metkan uudistamistyössä tulisi pohtia mahdollisuuksia asettaa taimikonhoidon tuen ehdoksi kasvupaikalle sopivan lehtipuuosuuden jättäminen, lähtötilanteen mukaan.

9. Näkemyksenne teemasta 'Terveyden suojeleminen ja edistäminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

10. Näkemyksenne teemasta 'Kulttuuriperinnön ja –ympäristön suojeleminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

11. Näkemyksenne teemasta 'Alue- ja kuntatason ilmatoriskien hallinta' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Kuten suunnitelmassa todetaan, ilmastonmuutoksen sopeutumisen edistäminen on aluekehityslain (756/2021) mukaan osa alueellista kehittämistä ja maakunnan liittojen tehtäviä. Sopeutumistarve huomioidaan myös maakuntakaavoituksessa, joka maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) nojalla kuuluu maakunnan liittojen tehtäviin.

Uudenmaan liitto esittää, että kappaleessa 2.5.8. tuodaan vahvemmin esiin maakunnan liittojen roolia alueellisten ilmatoriskien tunnistamisessa ja sopeutumistarkastelun tuomisessa osaksi alueellista ennakointityötä. Lisäksi toivomme maakunnan liittojen vahvempaa mukaan ottoa Toimenpiteessä 16.1.

Aluekehittämisen näkökulmasta sopeutumiskysymyksen käsittely kytkeytyy selvimmin liittojen ennakointityöhön, joka luo pohjaa valtuustokausittain laadittavan maakuntaohjelman linjauksille. Ennakointityön tarkoituksena on luoda vaihtoehtoisia alueellisia tulevaisuuden skenaarioita ja varautua siten maakunnan toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Ilmastonmuutoksen vaikutusten tulee olla tarkastelussa vahvasti mukana, yhtenä keskeisimmistä megatrendeistä. Maakunnallisten tulevaisuuskuvien avaaminen tukee myös alueen kuntien varautumista ja voi

tarjota sopeutumisen komponentin etenkin ilmastonmuutoksen epäsuorien vaikutusten ja globaalien heijastevaikutusten osalta.

12. Näkemyksenne teemasta 'Tietopohjan vahvistaminen ja tiedon jalkauttaminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

13. Näkemyksenne teemasta 'Viestintä ja vuorovaikutus' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

14. Näkemyksenne teemasta 'Kansainvälinen yhteistyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

15. Näkemyksenne teemasta 'Sopeutumisen seuranta ja arviointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

16. Näkemyksenne luvun 2.5.13 lisäselvitystä vaativista toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

17. Miten arvioisitte suunnitelman toimenpiteiden vastuuttamista? Mahdolliset toimenpidekohtaiset ehdotuksenne toteuttajien lisäämiseksi tai poistamiseksi?

Uudenmaan liitto esittää, että kappaleessa 2.5.8. tuodaan vahvemmin esiin maakunnan liittojen roolia alueellisten ilmatoriskien tunnistamisessa ja sopeutumistarkastelun tuomisessa osaksi alueellista ennakkointityötä. Lisäksi toivomme maakunnan liittojen vahvempaa mukaan ottoa Toimenpiteessä 16.1.

18. Millaisena näette oman organisaationne tai edustamanne tahon roolin sopeutumissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa?

Kuten suunnitelmassa todetaan, ilmastonmuutoksen sopeutumisen edistäminen on aluekehityslain (756/2021) mukaan osa alueellista kehittämistä ja maakunnan liittojen tehtäviä. Sopeutumistarve huomioidaan myös maakuntakaavoituksessa, joka maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) nojalla kuuluu maakunnan liittojen tehtäviin.

Aluekehittämisen näkökulmasta sopeutumiskysymyksen käsittely kytkeytyy selvimmin liittojen ennakkointityöhön, joka luo pohjaa valtuustokausittain laadittavan maakuntaohjelman linjauksille. Ennakkointityön tarkoituksena on luoda vaihtoehtoisia alueellisia tulevaisuuden skenaarioita ja varautua siten maakunnan toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Ilmastonmuutoksen vaikutusten tulee olla tarkastelussa vahvasti mukana, yhtenä keskeisimmistä megatrendeistä. Maakunnallisten tulevaisuuskuvien avaaminen tukee myös alueen kuntien varautumista ja voi

tarjota sopeutumisen komponentin etenkin ilmastonmuutoksen epäsuorien vaikutusten ja globaalien heijastevaikutusten osalta.

19. Tarkemmat huomiot vaikutustenarvioinnista (Luku 2.6)

-

20. Muut huomiot suunnitelmaluonnoksesta.

Uudenmaan liitto pitää hyvänä lähestymistapana, että sopeutumistarkastelut ja -toimenpiteet nähdään osana toimialojen normaalia suunnittelua ja toimintaa. Toimialakohtaiset sopeutumissuunnitelmat tai -ohjelmat syventävät lausunnon kohteen tarjoamaa tarkastelua. On hyvä, että näissä on jo edetty usealla hallinnonalalla. Tuomalla sopeutumistarkastelu osaksi valtioneuvoston toimintaympäristöanalyysiä ja ministeriökohtaisia tulevaisuuskatsauksia ilmastonmuutoksen vaikutukset ja niistä kumpuavat sopeutumistarpeet voidaan suhteuttaa muihin hallinnonalojen toimintaympäristöön vaikuttaviin muutostekijöihin.

Salmi Petra

Uudenmaan liitto - maakuntajohtaja Ossi Savolainen, ilmastoasiantuntija

Simo Haanpää